

STÖDEN TILL FÖRETAG PÅ TURISTBRANSCHEN

Vid en tidigare år 2000 gjord revision har utvärderats statens turistpolitik. Det har ansetts vara behövligt att komplettera revisionen i fråga om användningen av offentliga medel, och som objekt har valts de företagsstöd som handels- och industriministeriets förvaltningsområde ger åt turistbranschen. Vid revisionen har klarlagts

- Hur har näringens utvecklingsbehov beaktats i stödet till turismen?
- Hur har den påstådda ineffektiviteten i turistbranschens kapacitetsutnyttjande beaktats i stödet till turismen?
- Hur har i stödet beaktats behovet att utjämna branschens säsongkaraktär?

Åren 1995-99 har på handels- och industriministeriets förvaltningsområde i företagsstöd till företag på turistbranscherna beviljats totalt 166 milj. mk, alltså i medeltal 33 milj. mk per år. Den överlägset största mottagaren av företagsstöd till turismen har varit Lappland, som under de nämnda åren har beviljats mer än hälften av stödet.

Faktabasen för stöd till turismen

Inkvarteringsstatistiken används som huvudsaklig mätare vid utvecklandet av turismen. Utanför statistikföringen lämnas emellertid, beroende på regionen och slaget av turister, en betydande och sannolikt växande del av turismen. På basis av gjorda undersökningar har faktabasen kunnat breddas till vissa delar.

Vid revisionen har också konstaterats, att myndigheterna inte heller har tillräcklig och tillräckligt tillförlitlig information om de inverningar stödet till turismen har på turismens utveckling, sysselsättningseffekter, företagets konkurrenskraft m.m. Undersökningar och barometrar har snarare pekat på andra faktorer än det offentliga stödets andel i turismens och företagets utveckling. Revisionsverket

anser det vara viktigt, att handels- och industriministeriet sörjer för faktabasens tillräcklighet.

Turistpolitiken som styrmedel för stödet

Stadsrådets principbeslutet om turistpolitiken innehåller inte nämnvärt med prioriteringar, ställningstaganden eller linjedragningar gällande innehållet i den turism som skall utvecklas under de närmaste åren. Revisionsverket anser att beslutet framdeles borde kompletteras, annars blir dess styrande effekt mindre än vad det är rimligt att förutsätta.

Principbeslutet är också förvaltningscentrerat. Revisionsverket anser, att i beslutet klarare borde ha kommit till synes dess näringspolitiska målsättning och näringsfångets ansvar för branschens utveckling.

Enligt principbeslutet har turismen genererat 98 000 heltidsarbetsplatser året runt. Det är emellertid fråga om ca 300 000 personers arbetande på heltid eller deltid, som har omräknats till arbetsplatser. För att beslutet skall ge en riktig bild av turismens sysselsättningseffekter, borde denna omständighet framgå ur det turistpolitiska principbeslutet.

Turismens säsongkaraktär

Säsongkaraktären är ett av turistbranschens allvarligaste problem både för företagen och de anställda. Säsongkaraktären försvagar även turismens möjligheter att fungera som verktyg för en regional utveckling.

Vid revisionen har ansetts, att en utjämning av branschens säsongkaraktär borde ges större tyngd i den riksfattande turistpolitiken, och att man borde gå in för att inverka på detta med effektivare medel än för närvarande.

Inriktningen av stödet till turistföretagen

Vid revisionen har gjorts bedömningen att investeringsstöden uppgått till nära 130 milj. mk och ca 75 % av företagsstöden till turismen. Den i lagstiftningen om företagsstöd angivna målsättningen att inrikta stödet på företagets immateriella utvecklingsverksamhet har inte förverkligats i särskilt stor utsträckning när det gäller turistföretagen.

Stödet till turismen har accentuerat inneburit stöd till in-
kvarteringsrörelser (48 % av stöden), en tredjedel av stöden

har gällt rekreation, kultur och idrott och 14 % transportbranscher, resebyråer inräknade. Stödet har framför allt inneburit stöd för investeringar och kapacitetsökning både inom inkvartering, bespisning och programtjänster. I viss mån har även existerande kapacitet moderniserats och förbättrats, kvalitetsnivån höjts och därigenom företagets konkurrenskraft stärkts.

På inkvarterings- och bespisningsbranschen har kapaciteten permanent varit underutnyttjad i hela landet, och på inkvarteringsbranschen i Lappland har också utvecklingen av kapacitetsutnyttjandet varit svag. I fråga om programserviceföretagen kan man endast gissa sig till kapacitetens volym och kapacitetsutnyttjandet. Experter har emellertid konstaterat att ett problem på branschen är bristen på innovationer, branschen upprepar sig själv, och det föreligger därför en risk för snedvriden priskonkurrens och för att man med hjälp av offentligt stöd är i färd att åstadkomma överkapacitet.

Vid beviljandet av stöden har det därtill förekommit ett tryck på att utveckla olika turistcentra "jämbördigt". Revisionsverket har ansett, att investeringarnas dominans i stödet är förknippad med en risk för stöd till överkapacitet.

Enligt revisionen har företagen lagt vikt vid att finna utländska marknadsområden och också stöden har i främsta rummet inriktats på den internationella marknaden.

I stödpolitiken har kommit till synes grundtanken i de turistpolitiska linjedragningarna, att staten behandlar och främjar turistnäringen som en tillväxtbransch inom exporten. Detta har motiverats med att de utländska kunderna har bättre betalningsförmåga, kvarlämnar i regionen mångfalt turistintäkter jämfört med inhemska kunder och möjliggör nya, innovativa projekt. De utländska turisternas övernattningar har också ökat relativt sett klart mera än de inhemska. I Lappland har de inhemska övernattningarnas antal rentav minskat. Som slutledning har framförts, att ökningen av den utländska efterfrågan delvis har skett på bekostnad av den inhemska efterfrågan.

Stödet till turismen har speciellt inneburit utvecklande av vinterturismen. Vinterturismen har också ökat relativt sett mera än sommarturismen. I Lappland har den tidigare så populära sommarturismen rentav gått tillbaka och antalet

övernattningar har minskat klart. Både företagen och förvaltningen har på senare tid noterat behovet av att vitalisera sommarturismen.

Revisionsverket anser, att inom turismen har genomförts en delvis oändamålsenlig och dyr utvecklings- och stödpolitik. När man främjat och stött den i sig nödvändiga utländska turistefterfrågan och vinterturismen har man emellertid inte fäst tillräcklig uppmärksamhet vid att upprätthålla och utöka den inhemska turistefterfrågan och sommarturismen i Lappland.